

USING THE TACTICAL METHODS OF INQUEST FOR THE CRIME PREVENTION

S. Tomin

The article elucidates the basic tactical methods of inquest, aimed at solving problems of the crime prevention. On the base of evaluation the norms of the current legislation and scientific works in the area of criminal process, criminalistics and juridic psychology, the features of the solution are investigated in the production of this investigative action such task as establishing the circumstances that facilitated the crime.

The author draws conclusions about the need for an integrated approach to understanding interrogation from the standpoint of the criminal process, criminalistics and legal psychology. This approach is about solving with the help of tactical methods of inquest the following tasks: to identify the circumstances that contributed to the commission of a criminal offense; to carry out individual preventive effects on the interrogated person in order to prevent him from committing crimes in the future.

At the present stage of development of the criminal process, both the above and other areas of crime prevention are not properly implemented in the practice of the preliminary investigation bodies, as well as the proper scientific research. The main reason for this is seen in the absence in the Criminal Procedure Code of Ukraine of an indication of crime prevention as the task of criminal proceedings in general and the bodies conducting criminal proceedings, in particular.

Considering the above, the necessity of restoring the provisions regulating the duties of law enforcement agencies in solving the task of crime prevention in the process of investigation and judicial review of a criminal case is substantiated in the norms of the criminal procedure legislation of Ukraine.

Key words: prevention, interrogation, tactical receptions, causes and conditions of a crime, preventive and educational influence.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2019.64.29>
УДК 343.98:006.1

А. О. Полтавський
помічник директора

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

ДО ПИТАННЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ ОГЛЯДУ (ДОСЛІДЖЕННЯ) МІСЦЯ ПОДІЇ

Стаття присвячена технології огляду (дослідження) місця події (ОМП) з визначенням його (ОМП) основних етапів. Проаналізовано поняття технології в криміналістиці та судовій експертології. Показано окремі недоліки ОМП, у т. ч. на рівні нормативних документів. Висвітлено історію міжнародної стандартизації діяльності установ, що забезпечують із

застосуванням спеціальних знань ОМП та проведення експертних досліджень. Проаналізовано нещодавно репрезентований міжнародний стандарт ISO 21043-2:2018 щодо виявлення, фіксації, вилучення, транспортування та зберігання криміналістично значущої інформації. Висловлено пропозиції з нормативного удосконалення ОМП через реалізацію вимог стандарту ISO 21043-2:2018 в Україні.

Ключові слова: міжнародна стандартизація, ISO 21043-2:2018, стандартизація технології огляду (дослідження) місця події

Як немає злочинців, які не залишають слідів при вчиненні злочинів, так і не повинно бути криміналістів, які неспроможні виявити та «прочитати» ці сліди. Однією з найпоширеніших слідчих дій, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (КПК), є огляд місця події (ОМП), що в своїй більшості проводиться за участю спеціалістів відповідно до статей 71 та 237 КПК. Від кваліфіковано проведених ОМП, поза усяким сумнівом, залежить не тільки розкриття конкретних злочинів із встановленням осіб, причетних до їх вчинення, а й притягнення злочинців до кримінальної відповідальності та запобігання незаконному засудженню невинних на підставі надійної доказової бази із гарантуванням, при цьому, захисту прав та основоположних свобод людини. Безсумнівним є те, що встановлення істини повинно відправлятися відповідно до норм (міжнародного, регіонального, національного) кримінального матеріального права та кримінального процесуального права, останнє з яких унормовує порядок проведення слідчих дій, та є загальним керівництвом для слідчих та спеціалістів при ОМП.

Робота слідчого та спеціаліста при ОМП полягає у збиранні (виявленні, фіксації, вилученні, пакуванні, транспортуванні та зберіганні) слідової та іншої криміналістично значущої інформації, що поділяється на ряд етапів, зокрема:

- виявлення предметів-слідоносіїв, на яких під час учинення злочину могли утворитися сліди та які (предмети-слідоносії) можна вилучити; виявлення слідів на предметах-слідоносіях, що (предмети-слідоносії) не можуть бути вилученими; фіксація, вилучення, пакування предметів-слідоносіїв та виявлених слідів, відповідно;

- транспортування вилучених предметів-слідоносіїв (на яких під час учинення злочину могли утворитися сліди) та/або виявлених слідів, вилучених при ОМП, до органів досудового розслідування та їх зберігання до направлення в установи судової експертизи для проведення експертних досліджень;

- отримання порівняльних зразків, необхідних для проведення експертиз;

- транспортування предметів-слідоносіїв, слідів та зразків до установ судової експертизи для проведення експертних досліджень.

Зазначені етапи, на наш погляд, складають технологію ОМП, що визначається в загальному контексті цього терміну (технологія) як «сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь» або «сукупність способів

обробки чи переробки матеріалів, інформації, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій, надання послуг» [1, с. 1448].

З 60-х років минулого століття та по сьогоднішній день в криміналістику та судову експертологію з різною інтенсивністю «інтегрується» поняття «технологія». Якнайменше воно пов'язується з такими предикатами як «криміналістична», «слідча» або «експертна» (технології).

За даними досліджень В. В. Тіщенко поняття «технологія» в криміналістиці застосовувалося А. І. Вінбергом щодо експертної діяльності (1956 р.), Г. А. Густовим – процесу розслідування злочинів (1972 р.), А. В. Дуловим – злочинної діяльності (1976 р.), Е. Е. Ейсманом – загальнотеоретичних положень криміналістики (1978 р.) [2, с. 64].

Крім того, питаннями дослідження технологій в криміналістиці у зазначеному вище ракурсі переймалися В. В. Бірюков (2002 р.) [3]; Н. І. Клименко (2007 р.) [4]; О. М. Моїсєєв, Л. Г. Бордюгов, В. В. Седнев, І. М. Некрасова, П. А. Чорногор (2011 р.) [5, 6]; М. Я. Сегай, В. К. Стринжа (1984 р.) [7]; В. В. Тіщенко, А. А. Барцицька, Д. М. Цехан (2008 р., 2017 р.) [8, с. 2]; В. Ю. Шелітько, Б. В. Щур (2013 р.) [9]; М. Г. Щербаковський (2003 р.) [10], інші науковці та практики.

Аналіз основних положень окремих із зазначених праць показує наступне.

1. М. Я. Сегай із В. К. Стринжею (1984 р.) експертну технологію розуміли як сукупність правил, прийомів та способів найбільш раціональної та ефективної організації провадження судових експертиз в державних судово-експертних установах; опис технологічних схем процесів, карт; розробку загальних та окремих положень із подальшого вдосконалення вказаних правил, прийомів, способів, технологічних схем, процесів та карт. Вони визначали, що на відміну від стандартів на експертні методи та методики, методичних схем вирішення типових експертних завдань, що містять розгорнуту процедуру приписів, правил, прийомів, способів тільки самого експертного дослідження, технологія експертного дослідження у цілому (загальна експертна технологія) та технологія проведення певного виду судової експертизи й конкретного експертного дослідження (окрема експертна технологія) повинні синтезувати та відображати дії, їх послідовність в просторі та часі усіх суб'єктів, що задіяні в процесі організації, управління, дослідження та оформлення «експертної продукції». Тобто, експертна технологія включає стандартні методики та методичні схеми вирішення типових завдань лише як програми методичного рівня, що відповідають на питання «яким чином» та «за допомогою чого». Крім того, вона (технологія) повинна відповідати на питання «хто», «де», «коли» та «яким чином» на всіх рівнях діяльності експертних установ: організації прийому та випуску експертизи, управління якістю експертиз, їх технічного оформлення тощо [7, с. 3–7]. Аналогічної позиції дотримується і Н. І. Клименко (2007 р.) [4, с. 142–143].

2. Розвиваючи наведену вище думку, М. Г. Щербаковський (2003 р.), не погоджуючись з обмеженнями застосування експертних технологій у просторі та часі, визначає експертну технологію як систему

взаємопов'язаних та взаємообумовлених пізнавальних (дослідницьких), організаційних (управлінських) операцій, слідчих, судових, оперативно-розшукових та інших прийомів та способів, що застосовуються відповідними суб'єктами згідно чинного законодавства, для вирішення слідчо-, судово-експертних ситуацій з метою отримання інформації в кримінальних, цивільних, адміністративних справах. До системи експертної технології, при цьому, включаються пізнавальні та організаційні операції, слідчі, судові, оперативно-розшукові та інші прийоми та способи розв'язання експертних завдань [10, с. 276–279].

3. О. М. Моїсєєв (2011 р.) визначає експертну технологію як систему робочих операцій, що складають раціональні дії з оптимального використання судовим експертом наявних ресурсів (матеріальних, технічних та фінансових, трудових, інтелектуальних, нормативно-правових) для забезпечення результативного проведення експертиз [5, с. 18].

4. В. В. Тищенко у своїй праці щодо криміналістичних технологій в теорії та практиці розслідування (2008 р.), аналізуючи поняття технології, технологічного характеру, технологічного змісту слідчої дії, процесу розслідування злочинів, згадуючи про використання поняття експертні технології, констатує факт проблемності виділення технологічності в діяльності із розслідування злочинів, підтримуючи необхідність подальшої теоретичної розробки зазначеної проблематики [8, с. 18–24].

У подальшому (2017 р.) В. В. Тищенко визначено поняття криміналістичної технології на практичному рівні як науково-обумовленої системи дій та процедур, що підлягають поетапній і послідовній реалізації в процесі кримінального провадження: застосування техніко-криміналістичних засобів, вирішення тактичних і стратегічних завдань розслідування, проведення тактичних операцій, окремих слідчих дій і судових експертиз [2, с. 64–65].

5. Там же [2, с. 65–67], А. А. Барцицька визначає, що слідча технологія реалізується в криміналістичній техніці, криміналістичній тактиці та криміналістичній методиці в трьох основних напрямках: 1) застосування техніко-криміналістичних засобів; 2) проведення окремих слідчих дій і їх комплексів; 3) реалізація окремих методик розслідування. За її ж твердженнями слідча технологія й експертна технологія перебувають у безпосередньому взаємозв'язку та утворюють єдиний технологічний процес збирання й дослідження доказів, підготовки, призначення, проведення судової експертизи, оцінювання та використання висновку експерта. Експертні технології є похідними від слідчих технологій щодо призначення експертизи, відібрання зразків для порівняльного дослідження і проведення інших слідчих дій, що спрямовані на отримання матеріалів для експертного дослідження.

6. Крім того, у криміналістичних джерелах зустрічаються такі терміни як:

- «комп'ютерні технології» [3];
- «інформаційні технології» [2, с. 67–73];
- «технологія комісійних експертиз» [6] тощо.

У зв'язку із обмеженням обсягу статті, ми не можемо навести повні викладки навіть із наведеної невеликої кількості джерел щодо розуміння

Розділ 2. Питання слідчої тактики та методики розслідування злочинів

поняття «технології» в різних його (понятті) аспектах для детального аналізу. Але й викладене показує, що при умовному загальному розумінні терміну «технологія» в криміналістиці та судовій експертології, на сьогодні, відсутні загальновизнані класифікація технологій, їх структура та зміст, порядок репрезентації на практичному рівні для впровадження в розслідування злочинів.

Нами неодноразово наголошувалося на певних невідповідностях застосування спеціальних знань під час ОМП на прикладі роботи з дактилоскопічною інформацією [наприклад, 11, 12], зокрема:

- не забезпечення своєчасної та якісної охорони місця події при отриманні сигналу про подію підрозділами правоохоронних органів, непрофесійні дії аварійно-рятувальних служб та підрозділів, які можуть прибувати на місце раніше слідчо-оперативних груп, що тягне за собою зміни речової обстановки місця події (у т. ч. пошкодження або знищення слідової інформації про злочинця), внесення зайвої слідової інформації, що не відноситься до події;

- після ОМП відповідними працівниками не завжди відпрацьовується коло осіб, які могли залишити сліди не у зв'язку з подією (потерпілі, їх родичі тощо), що тягне за собою витрачання додаткового часу та залучення додаткового персоналу до роботи із «зайвою» слідовою інформацією;

- при вчиненні злочинів на значних за розмірами територіях та у великих за обсягом приміщеннях, у місцях загального користування необхідно провести огляд оперативно та якісно, що потребує додаткових сил та засобів, які не завжди задіюються;

- спеціалістами-криміналістами не застосовується повний спектр методів виявлення слідової інформації, наслідком чого є ушкодження або не виявлення слідів;

- незастосування орієнтовних алгоритмів порядку збирання слідової інформації (перш за все одорологічної, дактилоскопічної та біологічної (на рівні генної), за допомогою якої можна ідентифікувати злочинців);

- відсутній алгоритм виявлення слідової (зокрема, дактилоскопічної та біологічної (на рівні генної) інформації на тілі живих осіб та трупах;

- предмети-слідоносії не завжди вилучаються, коли це можливо, для їх якісного лабораторного дослідження, що призводить до втрат слідової інформації;

- при описуванні виявлених слідів у протоколах ОМП не вказуються тип, вид слідів, їх розміри, локалізація (місце розташування та взаємне їх розташування по відношенню до речової обстановки), сліди не фотографуються, не упаковуються та не опечатуються, що може призвести до визнання їх (доказів) та висновків експертів за результатами їх (слідів) дослідження ненадійними речовими доказами тощо.

Аналіз нормативних актів, що регламентують безпосередню діяльність, зокрема, під час ОМП, показує, що в них відсутні детально регламентовані вказівки на виконання певних дій спеціалістами. Так, в Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх

справ України (Інструкція) [13] визначено, що при проведенні ОМП слід дотримуватися, у т. ч. таких вимог:

- після отримання доручення слідчого на проведення динамічної стадії ОМП та завдання на виявлення слідової інформації спеціалісти визначають алгоритм пошуку доказів (слідів, речей, документів) і методи їх виявлення, після чого узгоджують свої дії із слідчим та за його погодженням приступають до проведення ОМП;

- дії спеціалістів, що безпосередньо пов'язані з виявленням, закріпленням та вилученням слідів і речових доказів, здійснюються відповідно до тактики огляду місця події та методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень;

- перед використанням руйнівних методів пошуку слідів спеціалісти повинні отримати від слідчого згоду на їх застосування та визначитися з пріоритетом слідової інформації, яка підлягає виявленню, з метою подальшого проведення експертних досліджень у лабораторних умовах.

При аналізі зазначених положень Інструкції відразу виникає питання: чим визначені алгоритми пошуку доказів і методи їх виявлення, перш за все, слідової інформації, тактика ОМП та методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, пріоритети слідової інформації перед використанням руйнівних методів пошуку слідів: нормативними документами певного порядку, практичними довідниками, посібниками, підручниками [наприклад, 14] тощо? Якщо так, то яким чином виконуються положення зазначених видань та здійснюється контроль їх виконання? Відповіді на ці питання, на наш погляд, знаходяться в площині стандартизації (міжнародної, регіональної, національної) діяльності з ОМП (інших слідчих дій).

Так, у 1999 році Міжнародною організацією із стандартизації (ISO) та Міжнародною електротехнічною комісією (IEC), що забезпечують процеси міжнародної стандартизації, було прийнято першу англійську версію одного із лінійки міжнародних стандартів систем управління якістю ISO/IEC 17025 «General requirements for the competence of testing and calibration laboratories» («Загальні вимоги до компетенції випробувальних та калібрувальних лабораторій»), на відповідність вимогам якого у світі акредитуються, зокрема, установи, що здійснюють судово-експертне забезпечення правосуддя.

У 2008 році Генеральною Асамблеєю Європейської кооперації з акредитації (EA) та Генеральною Асамблеєю Європейської мережі криміналістичних установ (ENFSI) ратифікується Керівництво з імплементації іншого міжнародного стандарту систем управління якістю ISO/IEC 17020 «Conformity assessment. Requirements for the operation of various types of bodies performing inspection» («Оцінювання відповідності. Вимоги щодо діяльності різних типів органів, що здійснюють інспектування») у сфері розслідування місця злочину (EA-5/03 «Guidance for the implementation of ISO/IEC 17020 in the field of crime scene investigation»). У 2009 році на відповідність вимогам ISO/IEC 17020, відповідно до роз'яснень ENFSI, яка у 2009 році визнана Європейською комісією монопольною організацією у галузі судової експертизи, можуть акредитуватися установи, що забезпечують проведення судових

експертиз, які не потребують застосування інструментальних методів досліджень (наприклад, почеркознавчих), та функціонування баз даних (наприклад, криміналістичного дактилоскопічного обліку).

Слід зауважити і те, що основними в лінійці міжнародних стандартів систем управління якістю є стандарти ISO 9000:2015 «Quality management systems – Fundamentals and vocabulary» («Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів») та ISO 9001:2015 Quality management systems – Requirements («Системи управління якістю. Вимоги»), яким повинні концептуально відповідати інші стандарти зазначеної лінійки.

Фактично, стандартами ISO 9001, ISO/IEC 17020, ISO/IEC 17025 регламентовано функціонування систем управління якістю через процесний підхід – «сукупність взаємопов'язаних або взаємодійних робіт, які використовують входи для створення запланованого результату» (технологічний підхід, технологія – прим. автора).

Новим поштовхом для міжнародної стандартизації у цьому сенсі стала доповідь Національної академії наук США у 2009 році «Посилення судової науки в США: шлях вперед» [15; 16, с. 51–60], завдяки чому у 2012 році за ініціативою Комітету з криміналістики Стандартів Австралії (SA) створюється проектний, а в 2016 році на базі проектного Технічний комітет (TK) 272 «Судові науки» («Forensic Sciences») Міжнародної організації із стандартизації (ISO), до якого на даний час входять 29 країн – повноправних членів та 19 – спостерігачів, у т. ч. й Україна. Одним з напрямів роботи TK 272 є унормування проведення слідчих дій із застосуванням спеціальних знань, шляхом їх (дій) стандартизації.

На сьогодні TK 272 розроблено, у т. ч., дві частини міжнародного стандарту ISO 21043:

– ISO 21043-1:2018 «Forensic sciences – Part 1: Terms and definitions» («Терміни та визначення»);

– ISO 21043-2:2018 «Forensic sciences – Part 2: Recognition, recording, collecting, transport and storage of items» («Виявлення, запис (фіксація – прим. автора), вилучення, транспортування та зберігання предметів», що мають потенційну судову значимість) [17, 18]³.

Стандарти, що знаходяться у веденні TK 272, стосуються безпосередньої діяльності установ, що повинні бути акредитованими на відповідність вимогам ISO/IEC 17020 та ISO/IEC 17025, співробітники яких забезпечують огляди (дослідження) місць подій та експертні дослідження вилучених об'єктів з точки зору застосування спеціальних знань, тобто виступають як спеціалісти або експерти, відповідно. Зазначені стандарти повинні застосовуватися в додатковому або автономному режимі по відношенню до стандартів ISO/IEC 17020 та ISO/IEC 17025.

При цьому, при стандартизації за обома напрямками (на відповідність вимогам загальних стандартів систем управління якістю та стандартів,

³ У цій статті не розглядаються положення міжнародного стандарту ISO/IEC 27037:2012, що регламентує процедури відновлення даних з цифрових носіїв, що можуть надати додаткові елементи судової значущості (наприклад, сліди рук, ДНК тощо).

що регламентують «різні компоненти судового процесу від місця події до залу суду») всі дії повинні бути задокументовані політиками⁴, настановами, методиками, кращими практичними керівництвами (посібниками), стандартними операційними процедурами, робочими інструкціями та іншими нормативними документами з обов'язковою вказівкою на виконання їх (документів) вимог кваліфікованим персоналом під час діяльності останнього.

На сьогоднішній день міжнародні стандарти систем управління якістю ISO/IEC 17020 та ISO/IEC 17025 гармонізовані в Україні як національні стандарти (ДСТУ). Першим підрозділом в Україні, акредитованим на відповідність вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025 у 2010 році, став НДЕКЦ при ГУМВС України в Запорізькій області, ДСТУ ISO/IEC 17020 у 2018 році – ДНДЕКЦ МВС України. На теперішній час системи управління якістю акредитовані в 19 (з 25) підрозділах Експертної служби МВС України, в 2 (з 8) науково-дослідних установах Міністерства юстиції України.

Залишаються неакредитованими всі підрозділи з техніко-криміналістичного забезпечення (у т. ч. оглядів місць подій) Національної поліції України, підрозділи Експертної служби Державної прикордонної служби України, бюро судово-медичної експертизи тощо.

Дві частини міжнародного стандарту ISO 21043 (ISO 21043-1:2018, ISO 21043-2:2018), розроблені ТК 272, що мають бути, на наш погляд, обов'язково впровадженими в практичну діяльність правоохоронних органів нашої держави, заплановані до гармонізації в якості національних стандартів (ДСТУ) у 2019 році.

Детальний аналіз змісту репрезентованої у 2018 другій частини міжнародного стандарту ISO 21043 (далі – Стандарт) в рамках його гармонізації в якості ДСТУ показує, що він регламентує дії під час огляду (дослідження) місця події від першого реагування на повідомлення про інцидент до закінчення такого огляду, транспортування вилученої слідової інформації до підрозділів досудового слідства, її зберігання до відправлення до установ судової експертизи для проведення експертних досліджень.

Із змісту Стандарту витікає, що підрозділи, які проводять огляди (досліджують) місця подій, мають запровадити у своїй діяльності систему управління якістю за вимогами міжнародного стандарту ISO/IEC 17020, що передбачає собою, перш за все, наявність задокументованих політик та/або процедур, які повинні включати:

- а) контроль документів;
- б) вимоги до освіти й підготовки персоналу для забезпечення компетентності;
- г) як здійснюються та переглядаються корегувальні дії;
- д) контроль та облік відповідності політикам та процедурам;
- е) перевірки якості, включаючи експертну оцінку;
- є) контроль запису;
- ж) відповідальність, повноваження і роль персоналу;
- з) технології, методики, стандартні операційні процедури;

⁴ Політика – наміри та спрямованість організації, офіційно сформульовані її найвищим керівництвом [19, с. 13].

Розділ 2. Питання слідчої тактики та методики розслідування злочинів

і) порядок використання зовнішніх постачальників послуг.

У Стандарті приділяється увага оцінці ризиків для здоров'я, що можуть бути неочевидними та неконтрольованими, та безпеки персоналу, який буде задіяний при ОМП, зокрема:

- біологічні;
- хімічні та наркотичні;
- обмежений простір;
- електрична проводка (небезпечна схема проводки, небезпечно перевантажені схеми);
- вплив ультрафіолетового випромінювання (використання джерел світла);
- екстремальні температури;
- пожежа;
- вдихувані частки небезпечного пилу;
- люди та тварини, що пов'язані з місцем події (підозрювані, домашні тварини);
- пастки для людей (оголені проводи, вибухові речовини, розтяжки);
- фізичні (вогнепальна зброя, інша зброя, гострі предмети);
- психологічні (вплив травматичних обставин або картин подій);
- радіологічні;
- будівельні (небезпечні підлоги, стіни, покрівлі);
- небезпечне слизьке покриття, ковзання або падіння;
- пристрої, що не розірвалися, тощо,

що мають бути оцінені на початковому етапі ОМП із наступним застосуванням запобіжних заходів відповідно до вимог з охорони праці та техніки безпеки.

Окремо наголошується на необхідності визначення ролі та обов'язків персоналу, який повинен бути компетентним та зобов'язаним:

- знати та застосовувати на практиці знання кримінального процесуального права, тактики та методики проведення огляду місця події, зокрема визначення предметів потенційної судової цінності;
- розумітися на методах виявлення (розпізнавання), фіксації (записування), вилучення (збирання) із наступним пакуванням предметів, що можуть мати потенційну судову значимість, їх транспортуванням та зберіганням до проведення судової експертизи;
- запобігати втратам, руйнуванню, забрудненню або змінам слідової інформації, зокрема вживати заходів для зменшення забруднення між задіяними особами, предметами, приміщеннями, обладнанням, учасниками огляду та/або місцями подій:
- предмети, вилучені з жертв, підозрюваних і місць подій збирати і упакувати окремо;
- коли це можливо, предмети з жертви й підозрюваного відбирати різними особами; якщо це не можливо, особа, яка відбирає предмети, має змінити засоби індивідуального захисту між відборами предметів;
- обладнання для відбору має бути одноразовим та замінюватися після кожного використання; якщо це неможливо, тоді обладнання для відбору дезактивується після кожного використання ефективною процедурою очищення;

– обладнання для відбору та упаковки повинно бути вільним від виявленого забруднення щодо типу матеріалу, що відбирається, та методу відбору, який має застосовуватися;

– відповідні засоби індивідуального захисту одягаються та змінюються, коли це необхідно, щоб мінімізувати забруднення.

Повинно бути визначено та задокументовано мінімальний рівень освіти, підготовки та досвіду персоналу, продемонстровано його компетенцію з відповідною фіксацією. Задокументовані політики мають включати підтримку навичок та досвіду персоналу, таких як безперервна освіта, постійні тренінги та переоцінка компетентності.

Положеннями Стандарту встановлюється, що обладнання та витратні матеріали повинні бути придатними на предмет їх передбачуваного використання. Серед них визначаються ті, що суттєво можуть вплинути на надійність результату. Документально оформлена процедура повинна включати порядок проведення:

- калібрування і/або перевірку ефективності;
- очищення;
- запобігання забрудненню;
- обслуговування;
- експлуатаційного використання;
- простежування,

а також, вимоги до робочого середовища й зберігання.

Технічне обслуговування, калібрування і/або перевірка ефективності визначеного обладнання та витратних матеріалів має реєструватися.

Стандартом передбачено, що мають бути задокументовані методики застосування методів виявлення, відбору та вдосконалення, у тому числі, заходи контролю якості. Обладнання та реагенти, що можуть суттєво вплинути на надійність результату, повинні бути перевіреними на продуктивність на планових засадах, за винятком комплектів одноразового використання, ефективність яких перевіряється для кожної партії. Результати перевірок діяльності повинні реєструватися та оцінюватися відповідно до визначених критеріїв ефективності.

Підрозділи повинні бути забезпечені приміщеннями, що мають відповідати їхньому передбачуваному використанню, в яких повинні бути безпечні зони для зберігання та обробки обладнання та витратних матеріалів. Мають бути задокументовані процедури для зниження ризику зараження. Це включає в себе підтримку чистого середовища, доступного тільки уповноваженому персоналу.

В одному з основних розділів Стандарту передбачено порядок першого реагування на місцях подій, що повинний бути задокументованим у відповідних керівництвах для тих, хто прибуває першим, для зменшення втрат, руйнування, забруднення чи змін з метою забезпечення цілісності та збереження місця події. Відповідні керівництва мають бути для осіб, які не є співробітниками правоохоронних органів та можуть бути задіяними на місці події (представники швидкої медичної допомоги, інших рятувальних служб). Першим найважливішим завданням є збереження життя та безпеки, включаючи персонал, який реагує першим. Потім, наскільки це можливо, необхідно забезпечити

Розділ 2. Питання слідчої тактики та методики розслідування злочинів

збереження місця події з мінімальним забрудненням та порушенням його первісного стану. Той, хто реагує першим, повинен, наскільки це можливо на практиці, діяти наступним чином:

- а) оцінювати будь-які можливі небезпеки для здоров'я та безпеки;
- б) виявляти будь-якого потерпілого (-их) і надавати допомогу;
- в) оцінити можливі точки входу та виходу;
- г) зберегти місце події від втрати, руйнування, забруднення або зміни шляхом:

- недопущення до місця події несанкціонованих осіб;
- обсергація місця події (наприклад, виставлення кордону) та запобігання несанкціонованого доступу;
- зведення до мінімуму будь-яких контактів з предметами потенційної судової важливості;

- е) розпочати вести журнал запису входу та виходу всього персоналу на місці події;

- є) записувати початкові спостереження місця події та умови;

- ж) зберігати предмети, що можуть бути втрачені, до прибуття персоналу з огляду місця події;

- з) здійснювати відповідні записи всього, що, можливо, становитиме інтерес для фахівців;

- і) зберігати записи, включаючи будь-які фотографії та відеоматеріали;

- к) докладно інформувати слідчих та персонал з ОМП.

Положеннями Стандарту визначено, що з метою забезпечення належного судового (криміналістичного) реагування, включаючи необхідний персонал і обладнання, необхідно з'ясувати, при першій же нагоді, наступну інформацію:

- характер події;

- місце, час та дата вчинення;

- місце розташування будь-яких вторинних місць події;

- потребу в кордонах і наявність відповідних існуючих кордонів місця події;
- будь-які особливі небезпеки для безпеки, пов'язані з місцем події чи предметами, та рівень засобів індивідуального захисту, що будуть використовуватися під час обстежень (захисне спорядження повинно запобігати забрудненню місця події, а також захищати учасників огляду);

- про те, хто мав контакт або пов'язується з місцем події і з якою метою щось було переміщено, змінено або порушено;

- про осіб, які задіяні або виступають у ролі свідків та які потенційно можуть мати відношення до події.

Працівниками правоохоронних органів, що реагують першими, персоналом з ОМП повинен здійснюватися запис осіб, які перебували на місці події.

Дослідження місць подій повинні бути системними, неупередженими, належним чином спланованими, скоординованими та документально оформленими для оптимізації розпізнавання і збору предметів, що мають потенційну судову цінність.

При оцінці місця події враховуються наступні фактори:

- а) механізм забезпечення безпеки місця події, включаючи маршрути в'їзду/виїзду;

- б) ділянки в межах місця, де потрібно провести дослідження;
- в) умови навколишнього середовища, що вимагають пріоритету щодо обробки певних територій та предметів;
- г) дослідження, що необхідно провести до того, як предмет буде оброблений і/або переміщений;
- д) чи потрібні додаткові координація та/або залучення (у т.ч. консультації) спеціалістів, обладнання або допомога.

Для проведення дослідження місця події повинно бути розроблено його (дослідження) стратегію, що залежить від обставин події та професійного судження, яка (стратегія) повинна включати:

- а) наявність ресурсів;
- б) ризики для здоров'я і безпеки та відповідні запобіжні заходи, включаючи засоби індивідуального захисту;
- в) захисні заходи, необхідні для запобігання забруднення, включаючи засоби індивідуального захисту;
- г) відповідні методи пошуку (виявлення);
- д) предмети, що підлягають збору, та вимоги до процесу їхнього збору;
- е) послідовність дослідження (огляду);
- є) методи запису (фіксації), що будуть використовуватися, та (стратегія) повинна бути переглянута за результатами отриманих висновків, поглядів, у разі надходження додаткової інформації або зміни обставин.

Перед завершенням дослідження місця події необхідно переглянути його (дослідження) стратегію, щоб визначити, чи була вона (стратегія) завершеною та чи була досягнута її мета. При цьому, розглядається можливість потенційних подальших досліджень місця події, якщо обставини змінюються або з'являється додаткова інформація. Безпека та цілісність місця події повинна зберігатися.

Предмети, що мають потенційну судову значущість, повинні реєструватися в їхньому ситуаційному контексті до будь-якого первинного зрушення з місця. Запис (фіксація) повинен тривати протягом усього огляду (дослідження) місця події.

Записи повинні бути досить детальними, щоб дати можливість іншим, хто матиме відношення до розслідування (дослідження) інциденту, точно повідомити:

- розташування місця події, опис і умови навколишнього середовища, коли це необхідно;
- розташування предметів, висновків та спостережень, отриманих у ході огляду (дослідження);
- дослідження, що проводилися, де і коли вони були зроблені та ким;
- результати досліджень, як позитивні так і негативні;
- опис зібраних предметів та унікальних ідентифікаторів, пов'язаних з цими предметами.

Мають бути документально підтверджені процедури щодо забезпечення того, щоб всі записи, що підлягають аналізу та інтерпретації, були придатні для передбачуваної мети.

Стандарт регламентує розроблення документально оформлених політик з розпізнавання (виявлення), збору (вилучення) та подальшого

Розділ 2. Питання слідчої тактики та методики розслідування злочинів

управління предметом. Якщо в рамках дослідження місця події є підозра, що предмет може становити загрозу, ці обставини повинні бути зареєстровані. Якщо передбачається деструктивне поведіння або руйнування предметів, то реєструється детальний опис предмета в його початковому стані.

Стандарт передбачає розроблення документально оформлених методик збору (вилучення) різних типів предметів, що зазвичай зустрічаються при огляді місць подій.

Методики повинні включати:

а) як предмет має бути зібраний, отриманий або відібраний (вилучений);

б) вказівки щодо збирання еталонних зразків, якщо це необхідно;

в) заходи з мінімізації ризику втрати, руйнування, забруднення або зміни;

г) кількість, необхідну для повторного тестування (дослідження), де це можливо.

У Стандарті передбачено розроблення документально оформлених методик для упаковки предметів, що регулярно збираються, щоб мінімізувати ризику втрати, руйнування, забруднення або зміни.

Методики повинні включати:

а) заходи, необхідні для забезпечення предметів та їхнього збереження перед здійсненням упакування;

б) необхідність окремого упакування предметів, де упакування предметів може пошкодити їх;

в) тип використовуваної упаковки;

г) спосіб герметизації та пломбування упаковки;

д) будь-які заходи, необхідні для збереження цілісності, в тому числі при транспортуванні;

е) умови при короткостроковому та довгостроковому зберіганні.

Небезпечні предмети повинні бути вміщені до відповідного контейнеру. Зазначені принципи повинні застосовуватися, коли не існує процедур щодо незвичного збору предметів.

Повинні бути розроблені документально оформлені методики для маркування всіх предметів. Упаковка і/або предмет повинні бути відзначені спеціальним ідентифікатором, що дозволяє його відстежувати протягом усього процесу. Унікальний ідентифікатор повинен включати такі дані:

а) опис предмета;

б) місце розташування, звідки було вилучено предмет;

в) дату збору (вилучення) предмета;

г) відомості про особу, яка відібрала предмет або його ідентифікатор;

д) справа або дослідження (провадження), до якої має відношення предмет;

е) будь-яку іншу відповідну інформацію, що може представляти інтерес в майбутньому.

Небезпечні предмети повинні бути позначені відповідним попереджувальним маркуванням. Маркування може також включати будь-які особливі вимоги щодо зберігання предмета.

Повинні бути розробленими і документально оформленими методики щодо опису того, як зібрані предмети мають реєструватися, транспортуватися та зберігатися для підтримки цілісності предметів. Предмет повинен контролюватися протягом усього судового процесу.

Умови транспортування і зберігання повинні мінімізувати втрати, руйнування, забруднення або зміни через умови навколишнього середовища, такі як температура, радіація і вологість.

Умови зберігання повинні враховуватися при прийомі будь-якого предмета з метою можливого тривалого зберігання і можливості подальших експертиз. Якщо цей предмет схильний до руйнування, слід вжити відповідних заходів, наприклад, взяття проб перед довгостроковим зберіганням.

Задокументовані політики повинні включати до себе способи керування (поводження) предметами, що отримані в пошкодженому або невідповідному упакуванні.

Стандартом передбачено, що звіт (протокол) повинен бути точним, чітким, недвозначним, неупередженим і відповідним для передбачуваного використання. Повинні бути передбачені задокументовані методики для забезпечення цілісності письмового звіту, включаючи оновлення методик, а також, що вони зберігаються, систематизуються та відстежуються доступним способом.

Таким чином, міжнародне співтовариство отримало унормовану загальну технологію огляду місця події на рівні міжнародного стандарту ISO 21043-2:2018, що містить окремі вимоги, не представлені у нормативних документах України.

Нарешті слід відзначити і те, що міжнародний стандарт ISO 21043 регламентує, в першу чергу, те, «що» підлягає стандартизації, а не «як» і «хто». Кращі методики, практичні посібники, стандартні робочі процедури тощо, в рамках систем управління якістю, повинні документувати «яким чином» будуть виконуватися його (стандарту) вимоги. Нормативні положення та політика країни визначають «хто» повинен відповідати цим вимогам.

Висвітлене, у своєму підсумку, дає підстави для наступних висновків:

– технології (процесні підходи) огляду місця події в Україні відсутні, як і відсутня їх унормована репрезентація із впровадженням в практику розслідування злочинів за винятком окремих її (технології) положень;

– переважна більшість з органів підрозділів досудового розслідування, інших інституцій, що забезпечують огляди місць подій, не акредитовані за міжнародними стандартами систем управління якістю (зокрема, ISO/IEC 17020);

– міжнародний стандарт ISO 21043-2:2018 «Виявлення, запис, вилучення, транспортування та зберігання предметів», фактично регламентуючи загальну технологію огляду місця події, навіть на рівні гармонізації в якості національного нормативного документу України – ДСТУ – є актуальним для впровадження в практику розслідування злочинів шляхом розробки на рівні кодексів усталеної практики, методик, стандартних операційних процедур тощо з питань вимог до персоналу, що задіюється до ОМП, тактики та методики проведення ОМП, методик

Розділ 2. Питання слідчої тактики та методики розслідування злочинів

виявлення, фіксації, вилучення, пакування слідової інформації, її маркування, транспортування та зберігання тощо.

І наостанок. Приведення діяльності з огляду місць подій відповідно до вимог міжнародних стандартів стане удосконаленням забезпечення функціонування державних органів та установ у цій сфері з прогнозованим підвищенням його якості, підвищить довіру міжнародних партнерів під час розслідування транскордонних злочинів та забезпечить поштовх для актуалізації положень криміналістики.

Перелік посилань

1. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (з дод., допов. та CD). Київ; Ірпінь, 2007. 1736 с.

2. *Тищенко В. В., Барцицька А. А., Цехан Д. М.* Криміналістичні технології в розслідуванні. *Криміналістика* : підруч. Одеса, 2017. С. 64–73.

3. *Бирюков В. В.* Научные и практические основы использования компьютерных технологий для фиксации криминалистически значимой информации: моногр. Луганск, 2002. 264 с.

4. *Клименко Н. І.* Судова експертологія: курс лекцій. Київ, 2007. 528 с.

5. *Моїсєєв О. М.* Експертні технології: теорія формування і практика застосування: моногр. Харків, 2011. 424 с.

6. *Моїсєєв О. М. та ін.* Технологія комісійних експертиз : методичні рекомендації для експертів. Донецьк, 2011. 64 с.

7. *Сегай М. Я., Стринжа В. К.* Актуальные проблемы экспертной технологии в условиях НТР. *Криминалистика и судебная экспертиза*: респ. межвед. науч.-практ. сб.

References

1. *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainsoi movy* (2007). (z dod., dopov. ta CD) [Comprehensive explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (with add., revised and CD)]. Kyiv; Irpin, 1736 p. [in Ukrainian]

2. *Tyschenko, V. V., Bartsytska, A. A., Tsehan, D. M.* (2017). *Kryminalistychni tehnologii v rozsliduvanni. Kryminalistyka* : pidruch. [Forensic technology in the investigation. *Forensics*: a textbook]. Odesa, pp. 64–73. [in Ukrainian]

3. *Biriukov, V. V.* (2002). *Nauchnyie i prakticheskie osnovy ispolzovaniia kompiuternykh tehnologii dlia fiksatsii kriminalisticheski znachimoi informatsii*: monogr. [Scientific and practical basics of using computer technology for fixing forensically significant information: monograph]. Lugansk, 264 p.

4. *Klimenko, N. I.* (2007). *Sudova ekspertolohiia: kurs lektsii* [Forensic Expertology: A Course in Lectures]. Kyiv, 528 p. [in Ukrainian]

5. *Moisieiev O. M.* (2011). *Ekspertni tekhnolohii: teoriia formuvannia i praktyka zastosuvannia*: monogr. [Expert technologies: theory of formation and practice of application: monograph]. Kharkiv, 424 p. [in Ukrainian]

6. *Moisieiev, O. M. ta insh* (2011). *Tekhnolohiia komisiinykh ekspertyz* : metodychni rekomendatsii dlia ekspertiv [Technology of Commission Expertise: Methodological Recommendations for Experts]. Donetsk, 64 p. [in Ukrainian]

7. *Segai, M. Ia., Strinzha, V. K.* (1984). *Aktualnye problemy ekspertnoi tekhnologii v usloviakh NTR*. [Topical issues of expert technology in the conditions of

Київ, 1984. Вип. 29. С. 3–7.

8. Тищенко В. В. Криміналістичні технології в теорії і практиці розслідування. *Актуальні проблеми держави та права*. Одеса, 2008. Вип. 44. С. 18–24.

9. Шепітько В. Ю., Шур Б. В. Слідчі технології в розслідуванні злочинів. *Правова доктрина України*: у 5 т. Харків, 2013. Т. 5. С. 1052–1064.

10. Щербаківський М. Г. Принципы создания судебно-экспертных технологий. *Актуальні проблеми криміналістики*: мат. міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 2003. С. 276–279.

11. Полтавський А. О. Про деякі проблемні питання використання дактилоскопічної інформації на сучасному етапі. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дидоренка*. 2008. Вип. 4. С. 187–196.

12. Полтавський А. О. Збирання та використання дактилоскопічної інформації у розслідуванні злочинів: актуальні питання XXI століття. *Криміналістика і судова експертиза*: міжвідом. наук.-метод. зб. К., 2017. Вип. 62. С. 216–228.

scientific and technological revolution]. *Kriminalistika i sudebnaia ekspertiza*: resp. mezhd. nauch.-prakt. sb. [Forensic science and forensic examination: republican inter-departmental scientific and practical collection] Kyiv, Issue 29. pp. 3–7.

8. Tyschenko, V. V. (2008). Kryminalistychni tehnologii v teorii i praktytsi rozsliduvannia [Forensic technologies in the theory and practice of investigation.]. *Aktualni problemy derzhavy ta prava*. Odessa, Issue 44. pp. 18–24. [in Ukrainian]

9. Shepitzko, V. Yu., Shchur, B. V (2013). S Slidchi tehnologii v rozsliduvanni zlochyniv. *Pravova doktryna Ukrainy*: u 5 t. [Investigative technologies in the investigation of crimes. *Legal doctrine of Ukraine*: 5 volumes]. Kharkiv, Vol. 5. pp. 1052–1064. [in Ukrainian]

10. Shcherbakovskii, M. G. (2003). Printsipy sozdaniia sudebno-ekspertnykh tehnologii. *Aktualni problemy kryminalistyky*: mat. mizhnar. nauk.-prakt. konf. [Principles of creation of forensic expert technologies. *Topical problems of criminology: materials of the international scientific-practical. conf.*] Kharkiv, pp. 276–279.

11. Poltavskiyi, A. O. (2008). Pro deiaki problemni pytannia vykorystannia daktyloskopichnoi informatsii na suchasnomu etapi [On some problematic issues of using fingerprint information at the present stage.]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav im. E. O. Didorenka* [Bulletin of Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenko.]. Issue 4. pp. 187–196. [in Ukrainian]

12. Poltavskiyi, A. O. (2017). Zbyrannia ta vykorystannia daktyloskopichnoi informatsii u rozsliduvanni zlochyniv: aktualni pytannia XXI stolittia [The collection and use of fingerprint information in the investigation of crimes: current issues of the XXI century]. *Kryminalistyka i sudova ekspertyza*: mizhvidom. nauk.-metod. zb. [Criminalistics and forensic examination: interdepartmental scientific and methodical collection]. Kyiv, Issue 62. pp. 216–228. [in Ukrainian]

Розділ 2. Питання слідчої тактики та методики розслідування злочинів

13. *Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: наказ МВС України від 03.11.2015 № 1339.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>.
13. *Instruktsiia pro poriadok zaluchennia pratsivnykyv orhaniv dosudovoho rozsliduvannia politsii ta Ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy yak spetsialistiv dlia uchasti v provedenni ohliadu mistsia podii (2015): nakaz MVS Ukrainy vid 03.11.2015 No 1339 [Instruction on the procedure for involving employees of the police pre-trial investigation agencies and the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as specialists to participate in the scene: an order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated November 3, 2015, No 1339].* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>. [in Ukrainian]
14. *Участь спеціаліста в огляді місця події: довідник (ред. 1).* Київ, 2017. 160 с.
14. *Uchast spetsialista v ohliadi mistsia podii: dovidnyk (2017 red. 1) [Participation of a specialist in the inspection of the scene: a handbook (rev. 1)].* Kyiv, 160 p. [in Ukrainian]
15. *Strengthening Forensic Science in the United States: A Path Forward.* URL: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/228091.pdf>.
15. *Strengthening Forensic Science in the United States: A Path Forward.* URL: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/228091.pdf>.
16. *Рувін О. Г., Полтавський А. О. Стандартизація техніко-криміналістичного та судово-експертного забезпечення правосуддя в Україні: прагсеологічний аспект. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. К., 2017. Вип. 62. С. 51-60.*
16. *Ruvyn, O. H., Poltavskyi, A. O. (2017). Standartyzatsiia tekhniko-kryminalistichnoho ta sudovo-ekspertnoho zabezpechennia pravosuiddia v Ukraini: prakseolohichnyi aspekt [Standardization of technical-forensic and forensic expertise of justice in Ukraine: a praxeological aspect]. Kryminalistyka i sudova ekspertyza: mizhvidom. nauk.-metod. zb. [Forensic science and forensic examination: inter-departmental scientific and methodical collection]. Kyiv, Issue 62. pp. 51–60. [in Ukrainian]*
17. *ISO 21043-1:2018. 'Forensic sciences – Part 1: Terms and definitions'.*
17. *ISO 21043-1:2018. 'Forensic sciences – Part 1: Terms and definitions'.*
18. *ISO 21043-2:2018. «Forensic sciences – Part 2: Recognition, recording, collecting, transport and storage of items».*
18. *ISO 21043-2:2018. «Forensic sciences – Part 2: Recognition, recording, collecting, transport and storage of items».*
19. *ДСТУ ISO/IEC 9000:2015. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів.* Київ, 2016. 45 с.
19. *DSTU ISO/IEC 9000:2015. Systemy upravlinnia yakistiu. Osnovni polozhennia ta slovnyk terminiv [Quality management systems. Basic Terms and Glossary].* Kyiv, 2016. 45 p.

К ВОПРОСУ СТАНДАРТИЗАЦИИ ТЕХНОЛОГИИ ОСМОТРА (ИССЛЕДОВАНИЯ) МЕСТА ПРОИСШЕСТВИЯ

А. А. Полтавский

Статья посвящена одному из наиболее часто встречаемых следственных действий – осмотру (исследованию) места происшествия (ОМП), при проведении которого следователь и специалист выявляют, фиксируют, изымают, транспортируют и хранят до проведения экспертных исследований следовую информацию. Их деятельность, при этом, состоит из ряда основных этапов: выявление следов на предметах-следоносителях, на которых во время совершения преступлений могли образоваться следы и которые (предметы-следоносители) возможно изъять; выявление следов на предметах-следоносителях, которые (предметы-следоносители) не могут быть изъяты; фиксация, изъятие, упаковка предметов-следоносителей и следов; транспортировка изъятых предметов-следоносителей и следов в органы досудебного расследования, их хранение до направления в учреждения судебных экспертиз; получение образцов для сравнительного исследования; транспортировка предметов-следоносителей, следов и образцов для экспертного исследования. Указанные основные этапы составляют технологию ОМП, которая (технология), в общем контексте определяется как совокупность знаний, сведений о последовательности отдельных рабочих операций в процессе производства чего-нибудь.

Произведенный анализ интеграции понятия «технология» в криминалистику и судебную экспертологию показал, что при общем понимании термина «технология» отсутствуют классификация технологий, их структура и содержание, порядок репрезентации на практическом уровне для внедрения в расследование преступлений.

В статье показаны отдельные недостатки ОМП. Анализ нормативных актов, регламентирующих ОМП, показывает, что в них отсутствуют детальные указания на выполнение конкретных действий специалистами. Решением проблемных вопросов, на взгляд автора, должна стать стандартизация деятельности учреждений, которые обеспечивают проведение ОМП и экспертных исследований. В статье кратко показана история международной стандартизации, состояние стандартизации в Украине, сделан анализ положений международного стандарта ISO 21043-2:2018 «Выявление, фиксация, изъятие, транспортировка и хранение предметов» (которые имеют потенциальную судебную значимость).

По результатам проведенного исследования сделаны выводы о необходимости внедрения в работу учреждений, обеспечивающих ОМП и проведение экспертных исследований, систем управления качеством в соответствии с требованиями международных стандартов ISO/IEC 17020 ISO/IEC 17025, а также гармонизации международного стандарта ISO 21043-2:2018 в качестве национального нормативного документа (ДСТУ) с последующим внедрением в практическую деятельность по раскрытию преступлений.

Ключевые слова: международная стандартизация, ISO 21043-2:2018, стандартизация технологии осмотра (исследования) места происшествия.

TO THE ISSUE OF STANDARDIZATION OF THE TECHNOLOGY OF SCENE EXAMINATION (INVESTIGATION)

A. Poltavskyi

The article is devoted to one of the most frequently faced crime investigation procedure – scene examination (investigation), during which an investigator and a specialist to recognize, record, collect, transport and store trace information before conducting expert examination. Their activity, in this case, consists of a number of main stages: the recognition of traces on the subjects, which at the time of the commission of crimes could have formed traces and which (subjects with traces) can be collected; the recognition of traces on the subjects, which cannot be collected; recording, collecting, packing of traces on the subjects and traces; transportation of collected subjects with traces and traces to the pre-trial investigation authorities, its storage until sending them to the institution of forensic examinations; samples' obtaining for comparative examination; transportation of subjects with traces and traces and samples for expert research. These main stages constitute the technology of scene examination (investigation), which (technology), in the general context, is defined as a set of knowledge, information about the sequence of separate work operations in the production process of something.

The analysis of the integration of the concept of 'technology' in forensic science and forensic expertology showed that the general understanding of the term 'technology' there is no classification of technologies, their structure and content, and the order of representation at a practical level for the implementation into crime investigation.

The article illustrates some shortcomings of scene examination (investigation). The analysis of regulations that adjusting scene examination (investigation) shows that they do not have detailed instructions for the implementation of specific actions by specialists. In the opinion of the author, the solution of problematic issues should be the standardization of the institutions' activities that provide for the conduct of scene examination (investigation) and expert research. The article briefly deals with the history of international standardization, the state of standardization in Ukraine, analyzes the provisions of the international standard ISO 21043-2: 2018 'Recognition, recording, collecting, transport and storage of items' (which have potential forensic significance).

According to the results of the research, conclusions were made on the necessity of implementation into the work of the institutions that provide scene examination (investigation) and expert research, quality management systems in accordance with the requirements of ISO/IEC 17020 ISO/IEC 17025, as well as the harmonization of the international standard ISO 21043-2: 2018 as a national regulatory document (National Standards of Ukraine (DSTU)) with the further implementation into practical activities on crime detection.

Key words: international standardization, ISO 21043-2:2018, standardization of the technology of scene examination (investigation).